

виробничого травматизму. Такий досвід сприятиме досягненню більш високих стандартів у сфері охорони праці в Україні та поліпшенню продуктивності праці.

Література

1. La sicurezza sul lavoro [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ipiarocognoni.gov.it/wp-content/uploads/La-sicurezza-sul-lavoro.pdf>.
2. Лушников А.М., Лушникова М.В. Курс трудового права: учебник: в 2 т. Т. 2 Коллективное трудовое право. Индивидуальное трудовое право. Процессуальное трудовое право / Лушников А. М., Лушникова М. В. – М.: Статут, 2009. – С. 882.
3. Там само. – С. 884.
4. Manfred Lowisch. Labor Law in Europe [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ritsumeit.ac.jp/acd/cg/law/lex/rlr20/Manfred101.pdf>.
5. Gesetz über die Durchführung von Maßnahmen des Arbeitsschutzes zur Verbesserung der Sicherheit und des Gesundheitsschutzes der Beschäftigten bei der Arbeit (Arbeitsschutzgesetz - ArbSchG) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/arbschg/gesamt.pdf>.
6. Система охраны труда в Германии // Охрана труда и социальная защита. – 2013. – № 9.
7. DECRETO LEGISLATIVO 9 aprile 2008, n. 81 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/User/Documents/0217_Dlgs_81-2008.pdf.

УДК 347.6 (043.2)

Гелич А. О., к.ю.н., доцент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, м. Київ, Україна

СПАДКУВАННЯ ПРАВА НА ЧАСТКУ У СТАТУТНОМУ КАПІТАЛІ ГОСПОДАРСЬКОГО ТОВАРИСТВА

Відповідно до ст. 1216 ЦК України спадкуванням є перехід прав та обов'язків (спадщини) від фізичної особи, яка померла (спадкодавця), до інших осіб (спадкоємців). До складу спадщини не входять права та обов'язки, що нерозривно пов'язані з особою спадкодавця, зокрема право на участь у товариствах та право членства в об'єднаннях громадян, якщо інше не встановлено законом або їх установчими документами (п. 2 ст. 1219 ЦК України). Таке правило встановлене відповідно до ч. 1 ст. 100 ЦК України, згідно з якою право участі у товаристві є особистим немайновим правом і не може окремо передаватися іншій особі. Вказується, що термінологія п. 2 ст. 1219 ЦК України не відповідає класифікації юридичних осіб, здійснених в ст. 83 ЦК України. Дотримуючись цієї класифікації, громадські організації належать до

непідприємницьких товариств. Очевидно, що виділення законодавцем громадських організацій як окремого виду юридичних осіб зумовлене існуванням спеціального законодавства, що регулює діяльність громадських організацій, але не виправдано з точки зору засад єдності регулювання цивільно-правових відносин [4, с. 773-774].

На нашу думку, у вказаному положенні п. 2 ст. 1219 ЦК України розмежування ґрунтується на класифікації особистих немайнових прав на такі, що пов'язані з майновими та не пов'язані з майновими правами. Право членства в об'єднаннях громадян розуміється виключно як особисте немайнове право, не пов'язане з майновими, і тому у зв'язку зі смертю учасника (члена) об'єднання громадян, безумовно, припиняється. Тому права членства у громадських, політичних, творчих, професійних спілках та організаціях (непідприємницьких товариствах) в порядку спадкування не переходять.

Право участі в господарському товаристві класифікується як особисте немайнове право, пов'язане з майновим. Воно може переходити в порядку спадкування, тобто входити до складу спадщини за умови, якщо до спадкоємця переходить майнове право на частку в майні товариства в поєднанні з іншими умовами, передбаченими законодавством та установчими документами товариств.

Положення щодо переходу в порядку спадкування права на участь в товаристві є надзвичайно дискусійними в теорії цивільного права та викликають значну кількість проблем щодо практики їх застосування.

У п. 9 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про спадкування» від 30.05.2008 р. № 7 вказується, що спадкується не право на участь, а право на частку в статутному (складеному) капіталі [5]. Таким чином, можна вважати завершеною дискусію щодо того, чи можна вважати перехід права на частку в статутному (складеному) капіталі до правонаступників-спадкоємців спадкуванням, чи ні. Так, в літературі вказувалось, що частка в статутному фонді не включається до спадкової маси, адже її правонаступництво залежить від волі третьої особи, тобто від товариства [1, с. 5].

Особливість правової природи права на вступ до товариства має специфіку в тому розумінні, що таке право не належало самому спадкодавцеві, який був учасником товариства і мав майнове право вимоги на частку, внесену ним до майна товариства, при виході з числа учасників, його ліквідації тощо. Проте реалізація цього права призводить до виникнення у спадкоємця права на частку у статутному (складеному) капіталі товариства [2, с. 293].

На підставі змісту п. 2 ст. 1219 ЦК України можна зробити висновок, що в разі смерті учасника товариства в порядку спадкування може переходити: 1) частка в статутному (складеному) капіталі (ч. 5 ст. 147 ЦК

України) та 2) право участі в товаристві, якщо це передбачено установчими документами (п. 2 ст. 1219 ЦК України).

Так, В. М. Кравчук зазначає, що не можна не помітити, що ст. 1219 ЦК України корелюється зі ст. 100 ЦК України, за якою право участі не може окремо передаватися іншій особі. В контексті спадкових правовідносин слово «окремо» можна розуміти так, що право участі не спадкується окремо від права на частку, але ці права можуть спадкуватися разом. Якщо спадкується частка в статутному капіталі і право участі, то можна вважати, що об'єктом спадкування є корпоративні права (майнові і організаційні). Спадкоємець фактично стає учасником товариства, оскільки набуває такі самі права і обов'язки, як і інші учасники товариства. Якщо статутом не передбачено спадкування права участі, то спадкоємець спадкує лише частку в статутному капіталі, у зв'язку із чим у нього виникають лише майнові корпоративні права, але він не стає учасником товариства. Він має право вступити до товариства, але виникнення організаційних корпоративних прав в такого спадкоємця залежить від рішення зборів учасників. Таким чином, В. М. Кравчук робить висновок, що внаслідок спадкування корпоративні права можуть виникати в повному або в неповному складі. При цьому вказаний дослідник зазначає, що таке регулювання є неправильним і законодавцеві слід було б імперативно закріпити єдиний об'єкт спадкування – частку в статутному капіталі [3, с. 348]. Варто зазначити, що перехід в порядку спадкування права участі в товаристві є дискусійним питанням в цивільному праві.

Згідно із гл. 8 ЦК України підприємницькі товариства поділяються на господарські товариства та виробничі кооперативи. Господарські товариства можуть бути створені у формі повного товариства, командитного товариства, товариства з обмеженою або додатковою відповідальністю, акціонерного товариства. Залежно від організаційно-правової форми та змісту статуту товариства вирішується питання переходу в порядку спадкування майнових, немайнових та членських прав та обов'язків спадкодавця. Право вступу до товариства може бути реалізоване спадкоємцями в порядку, передбаченому статутом товариства. У разі відмови учасників товариства прийняти спадкоємців у підприємницьке товариство або у разі їх особистого небажання вступити до товариства спадкоємці набувають лише право отримати вартість відповідної частки (паю) майна цього товариства. Відповідно до ч. 5 ст. 147 ЦК України частка у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю переходить до спадкоємця фізичної особи – учасника товариства, якщо статутом товариства не передбачено, що такий перехід допускається лише за згодою інших учасників товариства. Якщо ст. 55 Закону України «Про господарські товариства» надавала спадкоємцям лише переважне право на вступ до товариства, то згідно з ч. 5 ст. 147 ЦК

України спадкоємець отримує разом з правом на частку в статутному капіталі право на участь в товаристві з обмеженою відповідальністю. Можна стверджувати, конструкція переважного права на вступ, яка передбачена у ст. 55 Закону України «Про господарські товариства», в ЦК України вже не застосовується, однак учасникам дозволяється на власний розсуд встановити в статуті необхідність одержання згоди інших учасників [3, с. 350]. Тобто із набуттям чинності ЦК України спадкоємець набуває право на вступ до товариства із відкриттям спадщини, якщо необхідність одержання згоди учасників товариства прямо не передбачена статутом товариства.

В. М. Кравчук звертає увагу на невдале формулювання ч. 5 ст. 147 ЦК України, в якій йдеться про перехід частки до спадкоємців, а фактично, учасники вирішують питання про вступ спадкоємця в товариство, тобто про право участі, а не про спадкування частки в статутному капіталі [3, с. 351]. Ми погоджуємося з таким зауваженням, адже спадкування частки у статутному капіталі відбудеться незалежно від волі учасників товариства. Якщо у випадках, передбачених статутом товариства, спадкоємці не отримують згоди учасників товариства на вступ спадкоємців до товариства, вони успадкують частку, і товариство буде зобов'язане провести з ними розрахунок в порядку, передбаченому ст. 148 ЦК України.

Література

1. Глусь Н. С. Корпорації та корпоративне право : поняття, основні ознаки та особливості захисту: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 / Н. С. Глусь. – К., 2000. – 23 с.
2. Заїка Ю. О. Спадкове право: [навч. посіб.] / Ю. О. Заїка, Є. О. Рябоконь. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 352 с.
3. Кравчук В. М. Припинення корпоративних правовідносин в господарських товариствах: дис. ... доктора юрид. наук.: 12.00.03 / Кравчук Володимир Миколайович. – Львів, 2009. – 434 с.
4. Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України: [В 4-х т.] / А. Г. Ярема, В. Я. Карабань, В. В. Кривенко, В. Г. Ротань. – Т. 3. – К.: А.С.К.; Севастополь: Ін-т юрид. досліджень, 2006. – 928 с. (Нормат. док. та комент.).
5. Про судову практику у справах про спадкування: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30 травня 2008 р. № 7 // Вісник Верховного Суду України. – 2008. – № 6. – Ст. 17.